

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו.....1
- ב. וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותן ... ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה.....2
- ג. המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה.....3
- ד. המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ... לצלות לו דג קמץ.....4
- ה. המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום ... של בית האבל ... של בית המרחץ.....4
- ו. זן עבדיו ושפחותיו הכנענים.....5
- ז. המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון.....5

דף לח.

א. אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו

מיסודי הדת¹ לידע שהאל מנבא את בני האדם, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה, גבור במדותיו², ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, וכשמתנבא בקביעות יהיה גם גבור בכח, עשיר בממונו ועניו³.

¹ רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז הלכה א

² ומפרש רבינו גבור במדותיו כההיא דתנן איזהו גבור הכובש את יצרו. וכן אפשר לפרש עשיר השמח בחלקו אלא ששם משמע בגמרא דגבור כפשוטו שיהא בעל כח וכן עשיר כפשוטו שיהיה לו ממון הרבה. כסף משנה שם

³ לכך נראה דרבינו סברא דנפשיה קאמר ולא מהא דר' יונתן. ומ"מ צ"ע למה לא כתב שיהא גבור בכח ועשיר ועניו וכהא דר' יונתן. וי"ל שהרא"ש פירש אהא דר' יונתן אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בקביעות ומשמע מדבריו דשלא בקביעות אפשר שיתנבא אף על פי שלא יהיה בו כל המדות הללו. ורבינו לא נחת הכא לפרש אלא תנאי הנביא להתנבאות ואפילו שלא יהא בקביעות. כסף משנה שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אדם שהוא ממולא בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס⁴ וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להביך ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן והולך ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להביך באותן הצורות הקדושות הטהורות ומסתכל בחכמתו של הקדוש ברוך הוא כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר.

ב. וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונות

... ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה

המודר הנאה⁵ מחבירו יכול לזון את אשת חבירו ובניו, ואף על פי שחבירו חייב במזונות, אינו אלא כפורע חובו, שהתבאר לעיל דף לג. שהמודר⁶ הנאה מחבירו יכול המודר לפרוע חובו עבורו⁷, שלא מדעתו⁸, ואין זה נקרא הנאה שיש בה ממש⁹ אלא הנאה של דברים, כיון שאומרים אנו שהיה זה

⁴ בפ"י פרדס לעיל פ"ד כתב שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכבה נקראים פרדס ובהל' ת"ת פ"א הל' י"ב כתב והענינים הנקראים פרדס בכלל הנמרא הן עיין שם, מדכתב בפרדס בכלל הגמ' ולא כתב הנמרא בכלל פרדס, נראה כמ"ש במעשה רוקח שם כי דברי אנגדה האמורים בגמ' בהם נסתרים דעת עליון בדברים העומדים ברומו של עולם וכמ"ש הרמב"ם בפ"י למשנה בכמה מקומות וביותר במס' סנהדרין בפ' חלק עיין שם, ונראה דלכן כתב באותן הענינים הגדולים הרחוקים וכו' מציין שכונתו לא בלבד באו"ה גם בהרחוקים מעניני האדם בביתו במאכלו וכיו"ב באותן הענינים הנמצאים בפרדס, הנה בזה נראה בעין כמה הכביד הרמב"ם ז"ל דברי רז"ל באגדה עשה אותם למקור לכל המורס ונשגב מאוד. דברי ירמיהו שם

⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רכא ב

⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁷ שאע"פ שעל ידי זה מפטר הוא מחובו מכל מקום לא הוה אלא גרמא בעלמא הואיל שאינו מחויב לחזור לשלם לו. ט"ז שם ה

⁸ ש"ך שם ו מהר"ן מובא בב"י ריז

⁹ ט"ז שם ו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

יכול לפייסו בדברים¹⁰ עד שיפטרנו מכל וכל¹¹. וכן גם כאן היה יכול הנאסר להישמט מאשתו ובניו והם יצמצמו ויפרנסו עצמן או יחזרו על הפתחים¹².

וכן יכול לזון עבדיו של חבירו, אפילו עבדים הכנענים שאינו עושה מצוה בזה, מכל מקום היה זה יכול לישמט ממנו ולומר לו החזר על הפתחים ופרנס עצמך ואינו מהנהו בזה.

אבל אסור לזון בהמתו בין טמאה בין טהורה, שהרי מפטמה ומעלה בדמים והרי זו הנאה גמורה. ואפילו אם זן אותה ביותר מכדי פיטומה שאם אינה עומדת לאכילה אלא למלאכה כיון דמפטמי הרבה לא עבדה שפיר ונמצא שאינו נהנה בכל זאת אסור¹³.

דף לח:

ג. המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה

ראובן¹⁴ שאסר נכסיו על שמעון, אסור להשיא לשמעון את בתו קטנה או נערה, לפי שעדיין היא ברשותו והרי הוא מהנה את שמעון שהוא כמוסר לו שפחה לשמשו, ומותר להשיאו בתו בוגרת, שהיא אינה עוד ברשותו, אלא מדעתה היא נשאת לו, ואפילו אם אינה עוברת על דעת אביה, מכל מקום מדעתה אינה עוברת על דעת אביה¹⁵.

ואם נכסי שמעון אסורין עליו, מותר ראובן לישא בתו של שמעון אפילו בעודה קטנה או בעודה נערה¹⁶, אף על פי שפוטר מחיוב מזונותיה, שחייב אדם לזון בניו ובנותיו

¹⁰ והב"ח פסק בר"ח ור"ת והרא"ש וטור דאסור לפרוע חובו כשהוא בשטר או משכון כיון שהוא חוב ברור דלא אמר חנן אלא במזונות אשתו ובניו וכיוצא בו בחוב בע"פ וכן נראה דעת הסמ"ע בח"מ ר"ס קב"ח ס"ק ג', וכתב עוד הב"ח מיהו כשהחוב הוא שלא יכוף אותו לפרוע אלא לכשירצה הלוח יפרענו מדעתו אפילו היה לו ש"ח או משכון יכול לפרוע במודר ונראה דבמשכון דומיא דשטר מיירי שיכול לפרוע בעדו ויחזיק המשכון לעצמו ולא יתנגנו ללוח דנהי שהתנה שלא יכוף אותו לפרוע מכל מקום אינו חייב להחזיר לו משכנו בחנם אלא אם התנה כן או במודר צריך המדיר הפרוע להחזיר ללוח בחנם וק"ל. ש"ך שם ו

¹¹ אפי' היה המלוה דוחקו לפרוע אמרינן דהיה הלוח מפייסו ומוחל לו כך. ש"ך שם ז

¹² ש"ך שם ח

¹³ ט"ז שם ח וצ"ע בש"ך ט

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁵ ש"ך שם טו

¹⁶ ש"ך שם טז

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הקטנים, הא כבר אמרנו שיכול המדיר לזון אשתו ובניו של הנאסר, וכל שכן הכא שנושא אותה ונתחייב לו בדין לפרנסה¹⁷.

ד. המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ... לצלות לו דג קטן

מכיון שהולכין אחר כוונת הנודר לפי עניין הנדר, לכיון לשון הנדר לפי עניין הנדר וכוונתו, לפיכך המדיר¹⁸ עצמו שלא יהנה מבנו, ועושה כן כדי שלא יתבטל בנו מלימודו בשבילו. מותר הבן למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ולצלות לו דג קטן, שלא כיון זה אלא שלא ליהנות מבנו מטרחות גדולות שלא יטריח עבורו ולא יתבטל מלימודו, אבל דברים אלו דברים קטנים הם ואין מבטלין אותו הרבה, ועל דעת כן לא הדירו¹⁹.

וכן מותר לקנות לו מן השוק מה שצריך אם הוא אדם שאין דרכו לקנות בעצמו. וכן הדין באשה שהדירה את בנה וודאי על דעת כך לא הדירה²⁰.

ואם האב אוסר הנאתו על הבן מפני שאין עוסק בתורה, האב אסור לעשות לבן אפי' דברים קטנים²¹.

ה. המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום ... של בית האבל ... של בית המרחץ

¹⁷ ונראה דהמור נזהר שלא נטעה לומר כיון דיש מצוה ליתן לבתו נדוניא כמבואר בא"ע סימן ע"א בהג"ה דהיא מצוה אלא דלא כייפינן עליה כמו דכייפינן למוזנות היה לנו לפרש דלא התיירו לשמעון המדיר לישא בת המודר אלא במקום שאין דרך לתת נדוניא לבתו על כן לא מהנהו במידי אבל באם הדרך לתת נדוניא וזה לקחה בחנם אין לך הנאה גדולה מזו ואסור על כן כתב הטור דזה אינו דנלמד בקל והומר ממה שאיתא בגמרא על זה לענין מוזנות דהא המוזנות הם חיוב עליו ואפילו הכי לא חשבינן ליה הנאה ק"ו לנדוניא שאינו אלא מצוה בעלמא וזהו שהאריך הטור וכתב שפוטרו מחיוב מוזנותיה שחייב לפרנסה להורות אם פטרו מן החיוב לא אוסר ק"ו פטרו ממצוה בעלמא זהו נ"ל ברור ונכון. ט"ז שם יג

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם רכג א

¹⁹

ואין זה פיו סותר לבו דגם דיבור פיו יש לפרש כן דבן לגבי אביו לא מקרי כלל מלאכות כאלו מלאכות וכן לשון שימוש וכוונתו למלאכות ושימושים גדולים דווקא. ערוך השולחן שם סעיף א

²⁰ דכיון שהוא אדם חשוב או אשה שאין דרכה לקנות בעצמה אנן סהדי דאדעתא דהכי לא הדירוהו. ש"ך שם

ב

²¹ והטור הביא בשם רמב"ם בזה דהאב מותר לעשות דברים קטנים הללו מטעם דגם האב לא הדירו אלא מדברים גדולים וכיון שהשולחן ערוך הביא דעת הרמב"ן לחוד משמע דבדין השני שהאב הדירו אסור בכל דבר כמו שזכרתי ולא כרמב"ם. ט"ז שם א ש"ך שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ראובן המודר הנאה מחבירו שמעון מותר ראובן לשתות כוס של תנחומין מידו של שמעון וכן כוס מים חמים של בית המרחץ, ובלבד שהכוסות הם של המודר ראובן²², רק שהמדיר משמשו שמושיט לו הכוס והתירו זה מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך ואין כאן שום הנאה ממשית רק עניין כבוד וי"א²³ שגם כשהכוסות הם משל המדיר מותר כשמביא את היין לבית האבל ולא להאבל עצמו ולהאבל בלא"ה יש יין מרובה כי מרובים השותים ומרובים המביאים.

כוס המרחץ יש מתירים אפילו מכוסו של המדיר, מפני שהוא הנאה מועמת²⁴, ומפני דרכי שלום התירו.

ו. זן עבדיו ושפחותיו הכנענים

כבר התבאר שהמודר הנאה²⁵ מחבירו כול לזון עבדיו של חבירו, אפילו עבדים הכנענים שאינו עושה מצוה בזה, מכל מקום היה זה יכול לישמט ממנו ולומר לו החזר על הפתחים ופרנס עצמך ואינו מהנהו בזה.

ז. המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב

ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון

ראובן²⁶ שאסר הנאתו על שמעון וחלה שמעון, יכול ראובן ליכנס לו לבקרו בין עומד בין יושב²⁷, אף על גב ששמעון נהנה מישיבתו ביותר, כשזה יושב אצלו, מכל מקום כיון שראובן עושה מצוה בביקור זה מותר לשמעון ליהנות ממנו הנאה זו²⁸ ולא יתבטל זה ממצותו.

²² רמב"ם הלכות נדרים פרק ו הלכה י, וכן פי' הר"ן

²³ דעת הרא"ש

²⁴ דעת הרא"ש ומבואר כל זה בערוך השולחן יורה דעה סימן רכא סעיף כו

²⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רכא ב

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁷ שהרי נכסי החולה אין אסורין על המבקר אלא נכסי המבקר אסורין על החולה. ט"ז שם יז

²⁸ והנאת שמעון הוי גרמא בעלמא ואין כאן הנאה גשמית

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>